תורה אור

והכא כל סימן צריך שני עדים. רבי חיננא שמע לה משני חזקה, אילו אחד *מעיד שאכלה שנה ראשונה שניה ושלישית, ואחד מעיד שאכלה רביעית חמישית וששית, [א]שמא כלום הוא, ואין כל חזקה וחזקה צריכה שני עדים, והכא כל סימן וסימן צריך שני עדים. כהדא, אין שומעין מן העדים אלא אם כן באו שניהן כאחת, רבי נתן אומר [ב]שומעין דברי ראשון, ולכשיבא שני שומעין את דבריו. רבי יונתן הוה יתיב מקשי, *איפשר אית הכא בר נש דשמע הלכה כר' נתן. אמ' ליה רבי יוסי בר חנינה, הא רבי שמעון בן יקים. אמר, יקום לעיל. כיון דסלק, אמר ליה שמעת הלכה כר' נתן. אמר ליה שמעתי מודה ר' יהושע בן קרחה לרבי נתן. אמ' ליה ולהדא צורכה. אמ' ליה ולא אתכוון ר' יוסי בר חנינה, אלא מסקא רבי שמעון בן יקים לעיל, בגין דהוא אינשא רבא. רב חסדא בעי מהו לקבל עדים שלא בפני בעל דין. רבי יוסי בשם ר' שבתי *מקבלין עדים שלא בפני בעל דין, ועבדין ליה גזר דין. אם בא ועירער עררו קיים. אדם ששלחו אחריו בית דין שלשה פעמים ולא בא, ר' יהושע בן לוי אמר מקבלין העדות בלא בעל דין ועבדין ליה גזר דין. כהדא, כהנא דמך, ושבק ירתו לרבי יאשיה, וקביל רבי לעזר סהדו דלא באפוי, וזכי לרבי יאשיה. ולא עוד אלא דשבק ספרים. כתב רבי לעזר לירתוי, ספרים שזכת בהן ארץ ישראל אין מוציאין אותם חוצה לארץ. רבי ניסי בשם ר' לעזר אם כתב על מנת להוציא מוציא. ר' חייה בר בא בעא קומי רבי יוסי מהו להוציא. אמר ליה לעובדא את שאיל לי. אמ' ליה לא. ובאיש לרבי זעירא, דלא אמר ליה עובדא, בגין מידע מהו אמר. ר' ירמיה הוה ליה דין עם חד בר נש, וקבלון לשהדייא דלא באפוי דרבי ירמיה, וחייבון לר' ירמיה, והוה יתיב ומיצטער איפשר מקבלין עדים בלא בעל דין. רבי הונא, רבי פינחס, ר' חזקיה חוקוק, לא עלין בפירקא בההוא יומא, דחק רבי הונא ועאל, ושכח רבי ירמיה מצטער ואמר, [ג]איפשר מקבלין עדים בלא בעל דין, אפילו עמהן באותה העיר. אמ' ליה כן חמת דעתון דרבנן:

הלכה י מתני' *גמרו את הדבר, היו מכניסין אותן. [ד]גדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב. ומניין *[ה]כשיצא לא יאמר אני הוא המזכה וחבריי מחייבין, ומה אעשה ורבו עלי. על זה נאמר °הולך רכיל מגלה סוד: משלי יא,יג

גמ'

והכא כל סימן צריך שני עדים. והכא נמי לא מועיל עד אחד שמעיד על שני סימנין ובעינן שני עדים על כל סימן: **רבי חיננא שמע לה.** נהא דלא סגי אלי עדות על דבר שלש: **אילו אחד מעיד שאכלה שנה ראשונה שניה ושלישית.** עד אחד מעיד על אדם שאכל פירות משדה שלש שנים אחת אחרי השניה: **ואין כל חזקה וחזקה צריכה שני עדים.** הרי כל חזקה על קרקע בעינן שיהיו שני עדים שיעידו על שלש שנים רצופות, וה"נ בעינן שני עדים שיעידו על שני שערות: **כהדא.** אפלוגתא דר' יהושע בן קרחה ורבנן דלעיל קאי דנחלקו אם צריכים העדים לראות יחד את העדות, וכיון דרבי שמעון בן יקים הביא ראיה מדברי ריב"ק למחלוקת דלקמן, מייתי לה הכא: **אין שומעין מן העדים.** לקבל עדותן, ולפסוק הדין על פיהם: **ולכשיבא שני.** ואפילו למחר: **שומעין את דבריו.** ומצטרפין זה עם זה: **הוה יתיב מקשי.** היה יושב ושואל: **איפשר אית הכא בר נש דשמע הלכה כר' נתן.** האם יש כאן אדם ששמע האם הלכה כמו ר' נתן: **הא רבי שמעון בן יקים.** הוא יודע: **אמר.** ר' יונתן: **יקום לעיל.** יבוא ר' שמעון בן יקים למעלה: **כיון דסלק.** כיון שעלה: **שמעתי מודה ר' יהושע בן קרחה לרבי נתן.** ריב"ק הסובר לעיל שהעדים יכולים לראות את העדות בנפרד אחד אחרי השני, מודה לר' נתן שהעדים יכולים להעיד בבית דין אחד אחרי השני: **אמ' ליה.** ר' יונתן לר' שמעון בן יקים: **ולהדא צורכה.** וכי לזה הוצרכתי לשאול, הרי פשיטא שאם עיקר ראיית העדות אין צריך שיראו יחד, כ"ש בהגדת העדות דלא בעינן שיעידו יחד: **אמ' ליה.** אמרו לו לר' יונתן: **אלא מסקא רבי שמעון בן יקים לעיל.** אלא לעלות את רבי שמעון בן יקים למעלה: **בגין דהוא אינשא רבא.** כיון שהיה אדם גדול, ובלאו הכי ראוי הוא לעלות למעלה: **בעי.** שאל: **ועבדון ליה גזר דין.** כותבין פסק דין על פי אותה עדות שקיבלו שלא בפניו: **אם בא ועירער.** על העדות, ואמר שהעד העיז ושיקר, כיון שהיה שלא בפניו: **עררו קיים.** וצריכים לדון מחדש בפניו: **מקבלין העדות בלא בעל דין ועבדין ליה גזר דין.** ואינו יכול לערער על זה שדנו שלא בפניו: **כהדא.** שקיבלו עדות שלא בפני בעל דין: **כהנא דמך.** כהנא נפטר בחוץ לארץ: **ושבק ירתו לרבי יאשיה.** והשאיר ירושה לרבי יאשיה בארץ ישראל: **וקביל רבי לעזר סהדו דלא באפוי.** וקיבל ר' לעזר עדים שהעידו שכהנא עשה את רבי יאשיה ליורש, שלא בפני היורשים: **וזכי לרבי יאשיה.** וזיכה את הירושה לרבי יאשיה: **ולא עוד אלא דשבק ספרים.** השאיר כהנא בירושתו ספרים בארץ ישראל: **כתב רבי לעזר לירתוי.** וכתב ר' לעזר ליורשים שהיו בבבל: **ספרים שזכת בהן ארץ ישראל אין מוציאין אותם חוצה לארץ.** ואינכם יכולים להוציא את הספרים לבבל: **אם כתב על מנת להוציא מוציא.** אם כתב המוריש בצוואתו שיוציאו היורשים את הספרים מארץ ישראל לחוץ לארץ, מוציאין: **בעא קומי רבי יוסי.** שאל את ר' יוסי: **מהו להוציא.** ספרים מארץ ישראל לחוץ לארץ, האם הלכה כמו ר' לעזר שאין מוציאין, או אין הלכה כמותו: **לעובדא את שאיל לי.** האם הלכה למעשה אתה שואל לי: **אמ' ליה לא.** אין אני שואל למעשה, אלא לדעת את ההלכה. ולא השיב לו ר' יוסי כיצד פוסקים: **ובאיש לרבי זעירא דלא אמר ליה עובדא, בגין מידע מהו אמר.** והורע הדבר לרבי זעירא שלא השיב ר' חייה בר בא לר' יוסי שהוא שואל למעשה, שאם היה משיב לו כך, היו שומעים את דעתו של ר' יוסי, והיו יודעים כיצד לפסוק: **הוה ליה דין עם חד בר נש.** היה לו דין עם אדם אחד: **וקבלון לשהדייא דלא באפוי דרבי ירמיה.** וקיבלו ב"ד עדות שלא בפני ר' ירמיה: **וחייבון לר' ירמיה.** וחייבו לר' ירמיה בדין: **והוה יתיב ומיצטער.** והיה ר' ירמיה יושב ומצטער: **איפשר מקבלין עדים בלא בעל דין.** האם יתכן שהדין כך שיקבלו עדים שלא בפני בעל דין לחייבו: **ר' חזקיה חוקוק.** כך שמו: **לא עלין בפירקא בההוא יומא.** לא נכנסו לבית המדרש באותו יום: **דחק רבי הונא ועאל.** דחק רבי הונא עצמו מהם, ונכנס: **ושכח רבי ירמיה מצטער ואמר.** ומצא את ר' ירמיה שהיה מצטער ואומר: **איפשר מקבלין עדים בלא בעל דין אפילו עמהן באותה העיר.** שהיה ר' ירמיה באותו העיר, ואפ"ה קבלוה שלא בפניו. ומה שנצטער היה על זה ששמעו את העדים בלי לקרוא לו, אבל מ"מ אם יבוא ויערער על שמיעת העדים שלא בפניו, יתבטל הדין ויצטרכו לדון מחדש, וכדאמרינן לעיל שאם בא ויערער עררו קיים: **כן חמת דעתון דרבנן.** כך ראיתי דעתם של חכמים, שאפשר לשמוע את העדים שלא בפני בעל דין ואפילו הוא באותו העיר: **הלכה י מתני' גמרו את הדבר.** לאחר שגמרו הדיינים את המשא ומתן ביניהם, ופסקו ברוב דעות את הדין: **היו מכניסין אותן.** את הבעלי דינין, שלאחר ששמעו הדיינים את טענותיהן היו מוציאין אותן לחוץ כדי שבשעה שישאו ויתנו בדבר לא ישמעו הבעלי דינים מי מחייב ומי מזכה: **גדול שבדיינין אומר.** לחלוק לו כבוד, שכן מדת חכמים שאינם מדברים בפני מי שהוא גדול מהם: **הולך רכיל מגלה סוד.** דברי הב"ד סוד הם שהרי מוציאים כל אדם לחוץ, וכשהוא מגלם

מסורת הש"ס

ב"ב נו:

סנהדרין ל:

ב"ק קיב:

סנהדרין כט.

ב"ק לט:

עין משפט נר מצוה

נא א עי' מיי' פט"ו מטוען הלכה ב טוש"ע חו"מ סימן קמה סעיף ב:

נב ב מיי' פ"ד מעדות הלכה ד סמ"ג עשין קי טוש"ע שם סימן ל סעיף ט:

נג ג מיי' שם פ"ג הלכה יא ופי"ב ממלוה הלכה ז סמ"ג שם לד טוש"ע שם סימן כח סעיף טו:

נד ד מיי' פכ"ב מסנהדרין הלכה ט סמ"ג שם לה טוש"ע שם סימן יט סעיף א:

נה ה מיי' שם הלכה ז סמ"ג שם טוש"ע שם:

◆

מקורות וציונים

והכא פנ"מ. כהדא (א) ע"פ פנ"מ. אין — ולכשיבא קה"ע, פנ"מ. יקום קה"ע. ורלה בפנ"מ שפירש ע"פ בבלי ל ב, שסומכו, וכך פירש ביפ"ע שם. ולהדא קה"ע, פנ"מ. בגין פנ"מ. ועבדון קה"ע, פנ"מ. אם — עררו נחל יצחק הל' עדות סי' כח ענף ה, ושו"ת עזרת ישראל סי' טו ד"ה והנה ראיתי, ע"פ סברת הלבוש דהא דאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד, הוא מטעם דבפני בע"ד לא יעיז להעיד שקר, ולזה כשהבע"ד אינו מכחיש את העדות שפיר מהני העדות גם שלא בפניו, ורלה עוד בעזרת ישראל שם. ועי' שער המלך שעל העיטור ח"א קבלת העדות (נו, ג). מקבלין ע"פ שם. כהדא (ב) פנ"מ. כהנא — ושבק שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קנב. ורלה בעלי תמר שהביא מספר יוחסין ערך רב כהנא וז"ל, אומר שכשמת בא"י השאיר יורש לרבי יאשיה, דמשמע שכהנא נפטר בא"י, ועע"ש. וקביל טל מורה, עלי תמר. ולא קה"ע. כתב קה"ע, ורלה גירסת הר"ח ל, א וכתב ר' לעזר. ספרים קה"ע. אם קה"ע, פנ"מ. מהו קה"ע פי' א', עלי תמר. לעובדא — אמ' קה"ע, פנ"מ, עלי תמר עי"ש. ובאיש קה"ע, פנ"מ. ר' חזקיה פי' הקנ"ר. ובזכרון משה פי' סופר כמו מחוקק. לא — דחק קה"ע. ושכח פי' הקנ"ר, ושכח כמו ואשכח, ורלה רידב"ז. איפשר קה"ע/ דה"ע. **מתני'** היו רע"ב, פנ"מ. גדול תוס' יו"ט, ורלה בקה"ע. הולך תוס' יו"ט, עע"ש.

◆

השמטות הירושלמי

מקבלין עדים שלא בפני בעל דין. כתב הרשב"א (שו"ת ח"ג סי' מ): שאלת לפי מה שכתבתי אני שאין מקבלין עדות בלילה, ואפילו עברו וקבלו אין דינן על פי אותה קבלה, אם היו עדיו רודפין ללכת למדינת הים, אם מקבלים כמו שהקלו בכך לקבל שלא בפני בעל דין אם לאו. תשובה, קבלת עדות כתחילת דין הוא כדאיתא בריש פרק ראוהו ב"ד (ר"ה כה:), ותחלת הדין אינו לעולם אלא ביום, ואם דנו אין דיניהם דין, מה שאפשר שאין כן בקבלת עדות שלא בפני בעל דין, ופלוגתא היא בירושלמי: אם בא ועירער עררו קיים. כתב הרשב"א (ב"ק קיב. ד"ה ומסתברא): ובירושלמי משמע דאפי' אם קבלום שלא בפני בעל דין לא עשו ולא כלום. ובשו"ת הריטב"א (סי' מא ד"ה מעתה) כתב: וכל שאמרו אין מקבלין אם קבלו אינה קבלה, ואין דנין בה כדאי' בירושלמי וכו'. ובב"י (חו"מ סי' כח ד"ה ואם קבלו, בבדק הבית) כתב: ולענין הלכה מאחר שהירושלמי סובר שלא בפני בעל דין דין אין על פיו אין להרהר בדבר דבסתמא לא משוינן פלוגתא בין הירושלמי לגמרא דידן, וכל שכן במקום דלכל הני רבוותא סברי הכי. (ועי"ע בשו"ת מהר"ם אלשקר סי' עה ד"ה ודבר כתב, ובשו"ת הריב"ש סי' קד ד"ה שלא שהעדים, הובא בכ"י חו"מ סי' כח ד"ה ואם קבלו, ושם ד"ה כ"ר מנחם).